

**KALASTUKSESTA TENOJOEN VESISTÖSSÄ SUOMEN JA NORJAN VÄLILLÄ  
TEHDYN SOPIMUKSEN 7 ARTIKLAN 3 KOHDASSA TARKOITETUN  
MÄÄRÄAJAN PIDENTÄMISESTÄ SOPIMINEN; VALTUUTUS  
NOOTTIENVAIHDON SUORITTAMISEEN**

Suomen tasavallan hallitus ja Norjan kuningaskunnan hallitus tekivät 30 päivänä syyskuuta 2016 sopimuksen kalastuksesta Tenojoen vesistössä (SopS 41 ja 42/2017). Sopimus tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 2017.

Sopimuksen toimeenpanoon kuuluu vuosittain se, että osapuolet arvioivat tarvetta sopia kalastusäännöstä poikkeavista määräyksistä sopimuksen 6 artiklan mukaisesti. Sopimuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan arviointi on toteutettava sellaisena ajankohtana, että poikkeavat määräykset voivat tulla voimaan viimeistään sen vuoden huhtikuun 1 päivänä, jolloin poikkeavat määräykset tulevat voimaan.

Vuoden 2019-2021 lohen nousuvaellukset Pohjois-Atlantilla ja myös Tenojoella ovat olleet kuitenkin poikkeuksellisen heikkoja. Vuoden 2021 lohikantojen tila mereltä palaavien lohien osalta heikkeni edelleen, eli mereltä palaava lohimäärä pieneni, vaikka lohen kalastuskielto kalastuskaudella 2021 toi Tenojoen vesistöön puolet enemmän emokaloja kuin vuotta aiemmin. Lisäksi on arvioitavissa, että useamman merivuoden lohien nousu vuonna 2022 jää vähäiseksi, koska yhden merivuoden lohia on palannut mereltä niukasti kahtena edellisellä vuonna, mikä yleensä heijastuu useamman merivuoden lohien määrään. Muutos näyttää liittyvän ympäristötekijöihin, lähinnä lohen eloonjääntiin, kun vaelluspoikaset (smoltit) siirtyvät joesta meriympäristöön. Lisäksi heikon emokannan seurauksena syntyvään harvaan poikaskantaan kohdistuu jokivaiheessa suhteellisesti voimakkaampi saalistus petojen taholta sekä muiden lajien kilpailua. Heikentynyt merieloonjäänti viime vuosina näkyy myös seurannassa, missä on voitu verrata Utsjoesta merivaellukselle lähteneiden smolttien määrää palaavien yhden merivuoden lohien määrään.

Havaittu tilanne edellyttää, että kalastuksen aiheuttamaa kuolevuutta vähennetään Tenojoella kalastussopimuksen edellyttämällä tavalla, mutta vielä tavanomaisista toimista huomattavasti voimakkaammin. Sopimuksen 6 artiklan lisäksi myös sopimuksen artikla 16, toimet erityistilanteissa voivat tulla sovellettavaksi. Suomen maa- ja metsätalousministeriö ja Norjan ilmasto- ja ympäristöministeriö eivät ole voineet sopia vuotta 2022 koskevista kalastusmääräyksistä kuulemisvaiheessa esiin tulleiden toisistaan poikkeavien näkökohtien vuoksi niin ajoissa, että ne voitaisiin saattaa voimaan huhtikuun 2022 alkuun mennessä, vaan määräysten voimaansaattamiseen tarvitaan lisää aikaa.

Suomen ja Norjan osapuolet ovat katsoneet, että Teno-sopimuksen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu määräajasta poikkeamisesta vuonna 2022 voitaisiin sopia osapuolten välillä noottienvaihdolla tehtävällä sopimuksella. Noottienvaihdolla sovittaisiin, että vuoden 2022

kalastussääntöön tehtäviä poikkeuksia koskeva pöytäkirja saatettaisiin voimaan viimeistään 29 päivänä huhtikuuta 2022. Hallituksen esityksessä eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta (HE 239/2016 vp, s. 80) on katsottu, että Teno-sopimuksen 6 ja 7 artikla kuuluvat lainsäädännön alaan. Kyseiset määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan kuitenkin vain siltä osin kuin niissä määrätään sopimusvallan delegoinnista. Näin ollen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu määräaika koskeva yksittäinen määräys ei kuulu lainsäädännön alaan ja siitä poikkeaminen noottienvaihdolla ei edellytä eduskunnan hyväksyntää. Tasavallan presidentti voi päättää valtuutuksesta tehdä noottienvaihdolla sopimus ja noottien vaihdolla tehty sopimus voidaan myöhemmin saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriö on asian valmistelun aikana ollut yhteydessä ulkoministeriöön. Asian hyvin kiireellisen aikataulun takia varsinaista lausuntokierrosta noottienvaihdon tekemisestä ei ole ollut mahdollista järjestää.

Maa- ja metsätalousministeriö on kuitenkin tiedottanut Saamelaiskäräjiä sekä kuullut sopimuksen 6 artiklan mukaisiin neuvotteluihin osallistuneita Tenon kalatalousalueen edustajia sekä Tenon kalastussääntöneuvotteluja varten asetetun neuvotteluvaltuuskunnan jäseniä. Saamelaiskäräjien kanssa on neuvoteltu kalastussopimuksen 6 artiklan mukaisesti tehtävistä poikkeuksista kalastussääntöön ja näitä neuvotteluja on tarkoitus jatkaa saamelaiskäräjälain (974/1995) 9 §:n mukaisesti. Poikkeuspöytäkirjan osalta on jo toteutettu lausuntokierros vuosittain normaalin aikataulun puitteissa, mitä tullaan hyödyntämään jatkoneuvottelussa.

Asian valmistelun yhteydessä useat sidosryhmät ovat painottaneet, että kalastusta koskeva ratkaisu tulisi saada neuvoteltua mahdollisimman pian. Noottien valmistelussa on kuitenkin käynyt ilmi, että neuvottelun lopputulos voi todennäköisesti edellyttää Suomessa eduskunnan suostumusta, mikä edellyttää hyvin nopeita toimenpiteitä. Mahdollisesti myös Norjassa on aikatauluun liittyviä rajoitteita. Tästä syystä noottienvaihdolla pöytäkirjan voimaansaattamisen aikarajaksi esitetään 29. päivää huhtikuuta, eikä aikataulun lyhentäminen ole mahdollista.

Edellä olevan perusteella esitetään, että Tasavallan Presidentti valtuuttaa suurlähettiläs Mikael Antellin tai hänen estyneenä ollessaan lähetystöneuvos Maria Forslundin sopimaan noottienvaihdolla Suomen tasavallan hallituksen ja Norjan kuningaskunnan hallituksen välillä kalastuksesta Tenojoen vesistöissä tehdyn sopimuksen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen, poikkeavien määräyksien voimaantulolle asetetun määräajan pidentämisestä 29 päivään huhtikuuta 2022.